

іспанською, арабською, російською та португальською мовами; щоденно розповсюджує всередині країни та за її межами економічну інформацію китайською та англійською мовою; щоденно передає 120 фотоматеріалів та 12 діаграм; забезпечує близько 300 телевізійних станцій аудіо- та відеопродукцією; надає величезну кількість ексклюзивних та спеціальних репортажів¹.

Агенція „Сінхуа” для надання своїм передплатникам інформаційних послуг використовує такі технічні засоби як супутникове радіомовлення, спеціальні лінійні передачі, Інтернет та багато інших. Передплатники можуть обирати будь-які з них, виходячи зі своїх потреб та конкретних умов. Одночасно агенція надає передплатникам устаткування зв'язку та програмне забезпечення, яке дозволяє їм отримувати новини, економічну інформацію або ж фотоновини, що їх надає агенція.

„Сінхуа” є членом ряду міжнародних організацій засобів масової інформації. Її вплив у міжнародних інформаційних колах постійно зростає. На сьогоднішній день агенція уклала угоди про обмін інформацією комерційного та некомерційного характеру, про технічну взаємодію з інформаційними агенціями та іншими ЗМІ більш ніж 110 держав. Окрім того, інформагенція підтримує відносини з цілою низкою закордонних інформаційних організацій.

Євгенія Бардонова,

Київський університет імені Бориса Грінченка

НАНКІНСЬКА РІЗАНИНА 1937 р. У ПРАЦЯХ ЯПОНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ: ДВА ПОГЛЯДИ НА ОДНУ ПРОБЛЕМУ

Як зазначав японський історик Коборі Кейтіро: «Всі історіографи, які переносять на папір плоди своїх досліджень, покладають на себе тяжку етичну відповідальність, яка змушує їх підбирати слова – засіб передачі фактів – з особливою ретельністю». Це твердження повною мірою стосується такої контраверсійної та трагічної події в житті китайського народу, як Нанкінська різанина 1937 р., що стала наслідком другої японо-китайської війни. Злочини японської армії в окупованому місті – столиці китайського уряду, мали вражаючі масштаби, і, якщо вірити джерелам, відрізнялися особливою жорстокістю. Ці події стали підґрунтям для появи великої кількості історіографічного матеріалу, покликаного пролити світло на події ще не далекого минулого.

Характерним явищем для японської історіографії з даної тематики є радикальне розмежування поглядів дослідників, що варіюються в діапазоні від націонал-ревізіоністських, прихильники яких повністю заперечують провину Імператорської армії Японії у військових злочинах, до лівих критиків мілітаризму, що мають діаметрально протилежні погляди. Останні стверджують, що свідчення

¹ Так само.

китайських і європейських очевидців заслуговують на незрівнянно більшу довіру, оскільки це свідчення постраждалої сторони, в той час як японці всіма силами намагаються приховати ганебну правду. Натомість їх опоненти називають японців жертвою «післявоєнної промивки мізків» і штучного прищеплення їм «почуття провини» і, відповідно, ставлять під сумнів свідчення китайців, проїняті, на їх думку, виключно негативним ставленням до Японії. Звідси сторони по-різному, часом діаметрально протилежно, інтерпретують більшість документів: в наказах «не брати полонених» «ліві» вбачають заклик до негайного фізичного знищення, а ревізіоністи – доручення розпустити роззброєних полонених додому, оскільки їх утримання, особливо в умовах ведення наступальних операцій, лягло б тяжким тягарем на армію.

Попри конфронтацію в середовищі істориків, японський історіографічний матеріал з даної тематики включає в себе різноманітні вагомі дослідження.

У 50-ті й, навіть, 60-ті рр. «Нанкінська різанина» фактично була поза увагою японських істориків, публіцистів і журналістів, хоча й тоді мали місце гучні тривалі суперечки про події недавнього минулого і відповідальності за них. Єдиним винятком були праці Іенага Сабуро, який наполегливо включав згадки про «Нанкінську різанину» до своїх шкільних авторських підручників, які потім заборонялись до використання в школах Міністерством освіти і науки Японії. Але приклад І. Сабуро надихнув інших дослідників звернутися до вивчення даної теми.

У 1950 р. Йоші Хортта підготував серію балетристичних статей про події в Нанкіні. У 1967 р. Томіо Хора опублікував свій «Nankin Jiken» («Нанкінський інцидент»), в якому він спростував ревізіоністські заперечення різанини. Ця праця стала першим значущим і поглибленим описом даної трагедії в післявоєнній японській історіографії¹.

У 1970-х рр., японський журналіст Катсуші Хонда здійснив поїздку в Китай, щоб документально дослідити військові дії Японської Імператорської армії. На підставі своїх досліджень в цій країні К. Хонда написав ряд статей під назвою «Chugoku no Tabi» («Подорож до Китаю») для японської газети «Асахі Сімбун» про військові злочини, що були вчинені японськими солдатами під час Другої світової війни. Його розвідки, узагальнені у вигляді двох виданих книг, зіграли роль «детонатора» громадського розголосу, а інтерес до тих подій спонукав до встановлення дипломатичних відносин між Японією та КНР в 1972 р. Доцільність проведення об'єктивної оцінки «привидів минулого», які продовжували впливати на двосторонні відносини, була безсумнівною.

К. Хонда обстоював вкрай радикальну позицію щодо подій у Нанкіні, його статті та книги мають переважно журналістський, а не академічний характер; в них зібрано багато фактичного матеріалу, але, з точки зору історіографічного аналізу, їх рівень слід визнати не високим. Коли його книга була видана в США, видавці рекламували її не стільки як наукове дослідження, скільки як «подвиг

¹ Yoshida T. The Making of the «Rape of Nanking»: History and Memory in Japan, China, and the United States / Takashi Yoshida – Oxford University Press, 2006. – С. 87.

чесної людини»¹. Проте японські історики, не заперечуючи важливості виконаної автором роботи, справедливо критикували К. Хонда за тенденційність у відборі джерел і за недостатнє вміння професійно їх аналізувати.

Набагато більшим авторитетом користується інший прихильник радикальної «лівої» позиції Томіо Хора, професійний історик, який написав першу книгу про «Нанкінську різанину» ще в 1972 р. Він також підготував до друку двотомник документів про нанкінські події, що увійшов у багатотомну серію «Матеріали з історії японо-китайської війни»². Головна відмінність Т. Хора від К. Хонда в тому, що він як професійний історик апелює насамперед до документів, а не до усних свідчень. З роками його радикальні настрої посилювались. Якщо в 70-ті рр. він вважав за краще користуватися нейтральним і більш традиційним для японської історіографії терміном «Nankin Jiken» (Нанкінський інцидент), то у 80-ті рр. твердив виключно про «Nankin gyakusatsu» (Велику нанкінську різанину).

Книги К. Хонда і Т. Хора викликали «вогнь у відповідь» з боку ревізійоністів, аргументація яких узагальнена у книгах Акіра Судзукі і Масаакі Танака та статтях Ямамото Шичхеї, що вважали наведені факти і статистику недостовірними, або навіть спотвореними. Відповіддю була публікація статей Я. Шичхеї³, «Відповідь Катсуші Хонда» Масаакі Танака і «Привид Нанкінської різанини» Акіра Судзукі⁴.

Т. Хора відразу ж виступив із критикою А. Судзукі, на що негайно послідувала «антикритика» ревізійоністів. Масштабною відповіддю ревізійоністам стала книга Т. Хора «Докази "Великої нанкінської різанини"», видавництво якої, в 1988 р., було явно спровоковано появою, двома роками раніше, ревізійоністського шкільного підручника «Новий курс історії Японії».

80-ті рр. XX ст. були позначені пошуком «золотої середини» у сприйнятті та трактуванні національної історії, включаючи її найбільш болючі питання. Стосовно «Нанкінської різанини» такий оптимум спробував знайти Ікухіко Хата в книзі «Нанкінський інцидент»⁵. Відмежовуючись від «лівих» (К. Хонда, Т. Хора), і від ревізійоністів (М. Танака, А. Судзукі), він так охарактеризував свою позицію: «Мене вважають приналежним до поміркованої фракції. Можна подумати, що така проміжна позиція є найзручнішою, однак на справі це не так: поперше, на нас нападають обидві сторони, по-друге, серед істориків, які займаються даною проблемою, нас мало, тому як більшість дотримується або радикальної або консервативної точки зору»⁶. Проте поставити під сумнів авторитет І. Хата, як фахівця, не вдалося поки нікому.

Нову хвилю виступів І. Хата викликала книга американської журналістки

¹ Fogel J. A. The Nanjing Massacre in History and Historiography / Joshua A. Fogel – University of California Press, 2000. – С. 75.

² Fogel J. A. The Nanjing Massacre in History and Historiography / Joshua A. Fogel – University of California Press, 2000. – С. 84.

³ Shichihei Y. Reply to Katsuichi Honda / Yamamoto Shichihei // Every Gentlemen, 1972.

⁴ Suzuki A. The Phantom of The Nanjing Massacre / Akira Suzuki // Every Gentlemen, 1972.

⁵ Hata I. The Nanking Incident / Ikuhiko Hata – Tokyo, 1986. – С. 10.

⁶ Hata I. The Nanking Incident / Ikuhiko Hata – Tokyo, 1986. – С. 31.

Айріс Чен «Нанкінська різанина»¹ і публікація щоденника німецького комерсанта Йона Рабе, якого преса поспішила охрестити «доброю людиною з Нанкіна» і «Нанкінським Шиндлером»². Обидві книги мали величезний резонанс у США, де «Нанкінська різанина» стала бестселером, і в Японії. Ці дві книги тісно пов'язані одна з одною. Щоденник Й. Рабе, керівника китайської філії компанії «Сіменс» і за сумісництвом голови Міжнародного комітету Нанкінської зони безпеки, за 1937 – 1938 рр. став широко відомим саме завдяки книзі А. Чен, яка якщо не розшукала його (у пресі висловлювалися сумнів щодо цього приводу), то, принаймні, вперше оприлюднила його зміст. Питання, чому такий цінний документ десятки років залишався без уваги дослідників залишається відкритим, проте викликає гострі дискусії щодо його автентичності.

Найповнішу та аргументовану критику твору А. Чен дали відомі історики-ревізіоністи Нобукацу Фудзіока і Хігасінакано Сюдо. Навіть ліво-ліберальні представники японського академічного істеблішменту, що не сумніваються у факті «різанини», неохотно відгукнулися про книгу А. Чен з точки зору достовірності тверджень і висновків, що в ній висвітлені.

Японський історіографічний матеріал з даної тематики відрізняється різноманітністю і поляризацією поглядів дослідників щодо основної проблематики. Кожна сторона відстоює свої позиції, вступаючи в конфронтацію із опонентами, а суперечки щодо «Нанкінської різанини» не вщухають і до сьогодні. Пошуком «золотої середини» і компромісу займаються лише одиниці, але така позиція не є стійкою, оскільки погляди лібералів з часом можуть радикалізуватися. Проте не можна звинуватити котрись із сторін у навмисному спотворенні фактів на власну користь, оскільки певний суб'єктивізм присутній у будь-якому дослідженні, бо він залежить від вибору першоджерел та способу їх інтерпретації.

Анастасія Шамаріна,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЯПОНСЬКО-КОРЕЙСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ СТОСУНКИ (ДРУГА ПОЛОВИНА 60-х рр. XX ст. – ПОЧАТОК XXI ст.)

На сучасному етапі двосторонні відносини Японії та Республіки Корея вирізняються стабільністю та передбачуваністю, ще ж надто – є всі підстави говорити про їхній дружній, і навіть союзницький характер. Нині дві держави одночасно і співпрацюють у політичній площині, і конкурують в економічній сфері, вони активізували свій культурний обмін. Водночас – залишається низка неврегульованих питань історичного минулого обох країн, а, крім того, мають місце суперечності, пов'язані з островом Токто (Такасіма).

¹ Chang I. The Rape of Nanking: The Forgotten Holocaust of World War II / Iris Chang – New York: Basic Books, 1997.

² The Good Man of Nanking: The Diaries of John Rabe, Knopf Publishing Group, 1998.